

Збаразька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ

Календар

*Знаменних і пам'ятних
дат Збаражчини
на 2013 рік*

Збараж - 2012

ББК 91.9
К 17

Укладач: Н. Сенчишин, бібліограф методично-бібліографічного відділу .

Редактор: Т. Кульпа, завідувачка методично-бібліографічного відділу ЦБ.

Комп'ютерний набір: Г. Ігнатєва.

Відповідальна за випуск: О. Бойко, директор ЦБС.

Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2013 рік [Текст]
/ Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред.
Т. Кульпа. – Збараж: [б. в.], 2012. – 43 с.

ББК 91.9

Збаразька центральна бібліотека, 2012

ПЕРЕДМОВА

«Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2013 рік» подає інформацію про пам'ятні події краю, уродженців та видатних людей, чиї життя та діяльність пов'язані із Збаражчиною.

Посібник відкривається переліком основних ювілейних і пам'ятних дат року.

Матеріал систематизовано за чотирма розділами:

- **Збаразький літопис від сивої давнини: Літопис Вишнівця.**
- **Перелік імен, що не увійшли до основного списку.**
- **Землі Збаразької славетні люди.**
- **Населені пункти Збаражчини.**

Збережена хронологічна послідовність, зокрема подається число, місяць (де можливо), найменування події, текстова довідка. Також додається список рекомендованої літератури, за допомогою якої було складено цей календар.

Адресується учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться і займається краєзнавством.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: «Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2013 рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою. Також для повнішого ознайомлення з життєвим і творчим шляхом видатних людей Збаражчини можна скористатися рекомендаційно-бібліографічними посібниками, виданими методично-бібліографічним відділом Збаразької ЦБ із серії «Наші славетні земляки», перелік яких вказано на сторінках цього календаря.

Добір матеріалу закінчено в лютому 2012 року.

Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року

Б е р е з е н ь

100 років від дня народження о. Коваля Павла – релігійного діяча.

75 років від дня народження Вітенька Ігоря Володимировича – вченого кібернетика.

К в і т е н ь

85 років від дня народження Чайки Володимири – оперної співачки.

Ч е р в е н ь

110 – років від дня народження Білінського Тараса – лікаря, громадського діяча.

Л и п е н ь

80 років від дня народження Білінського Бориса Тарасовича – вченого-медика, хірурга-онколога, громадського діяча.

80 років від дня народження Драгана Ярослава Петровича – вченого-фізика, доктора фізико-математичних наук.

С е р п е н ь

65 років від дня народження Гриба Василя Григоровича – журналіста, літератора, члена НСЖУ.

105 років від дня народження о. Колтунюка Степана – релігійного діяча.

В е р е с е н ь

110 років від дня народження Стадника Яреми Йосиповича – актора, співака і режисера.

Ж о в т е н ь

125 років від дня народження Кінаха Гліба-Григорія – релігійного діяча, ієромонаха, бібліографа.

60 років від дня народження Кіпібіди Зіновія Михайловича – письменника, журналіста, художника.

Листопад

105 років від дня народження Качалуби Михайла Олексійовича – поета, лікаря, громадського діяча.

190 років від дня народження Мнішека-Анджея-Єжи-Філіпа-Станіслава – живописця, колекціонера, спадкоємця Вишнівця і колекцій Вишнівецького палацу.

* * *

265 років від дня народження Мнішека Єжи-Міхала – політичного діяча, графа, мецената.

Збаразький літопис від сивої давнини

1238 – Роки княжіння Данила Романовича Галицького, який 1264 рр. об'єднав Волинь і Галичину. Збараж належав до Галицько-Волинського князівства.

1383 р. Побудовано муровану з каменя Старозбаразьку фортецю, яка належала Федору Несвіцькому.

1393 р. Володарем Збаража стає Федір Несвіцький.

1393 р. Князь Вітовт приєднав Кременець до Волині. Він позбавив Дмитра Корибута Сіверського князівства, а дав йому взамін Збараж і Вишнівець.

1463 р. Після смерті Василя Несвіцького (сина Федора), його сини поділилися маєтками. Старший син Василь

отримав Збараж, Семен – Колоден, Солтан - Вишнівець.

1558, 1567, Напади татар на Старозбаразьку фортецю.

1572, 1588,

1590, 1594,

1612 рр.

1583 р. В Збаражі налічувалось 284 будинки, проживало 1400 мешканців.

1608 р. Помер Януш Збаразький.

1648 р. Максим Кривоніс майже без бою здобув Збаразьку фортецю і, забравши 50 гармат, рушив до Львова на 23 вересня з'єднання з військом Богдана Хмельницького.

1648 р. Ярема Вишневецький повернувся до Збаража, укріпив замок новою залогою – угорцями і німцями, завіз сюди нові гармати.

1748 р. Перша письмова згадка про Василіанський монастир в Збаражі. Це був невеликий монастир, який нараховував 5 монахів.

1763 р. При монастирі оо. Бернардинів почала працювати вища школа – Студіум теології і філософії.

1803 р. Власник міста В. Потоцький звільнив міщан 15 вересня католицької віри від феодальних податків.

1818 р. Австрійський уряд видав розпорядження, щоб навчання в школах велося «руською» (українською) мовою.

1828 р. У центрі міста збудовано магістрат.

1848 р. Першим депутатом до галицького парламенту обрано о. Степана Качалу.

- 1868 р. У місті почала працювати пошта.
- 1888 р. Побудовано Свято-Михайлівську церкву с. Базаринці, фундатори - сім'я Панасюків.
- 1898 р. До 100-річчя від дня народження польського поета Адама Міцкевича коштом сільського населення міста споруджено пам'ятник..
- 1903 р. Заходами Володимира Білинського створено у місті перший український банк «Товариство Кредитове Руський Народний Дім».
- 1913 р. В місті розпочалося будівництво Українського Народного дому.
- 1917 - Збройні виступи селян Збараського повіту проти
1918рр аграрної політики Австрії і Росії (Пальчинці, Токи,
липень- Шильпаки, Колодно, Заруддя).
серпень
- 1918 р. Збараж захопили австро-мадярські війська. Репресії до українського населення.
- 1918 р. Український комітет на чолі з о. Степаном Теслею
1 листопада перебирає владу у повіті. Збараж стає повітовим центром ЗУНРу. Головою національної повітової ради обрано о. Олександра Заячківського. Посадником міста стає Теодор Стрільбицький. Появляються збараські гроші-бони.
- 1918 р. Організовується збараський курінь, який складався з
2 листопада 4-ох сотень піхоти і однієї сотні кулеметників. Командиром куреня був Вінтоняк. Першою сотнею командував Василь Фридлих. Курінь брав участь в боях з поляками під Львовом, у битвах проти більшовиків за Київ (1919 р.), його дії високо оцінив Симон Петлюра.

- 1923 р. Польський уряд заборонив продавати землю в руки українцям.
- 1923р. В місті відновило свою роботу товариство «Рідна школа».
- 1933- Будівництво української захоронки (дитячого садочку),
1935 рр. яку освятив єпископ Никита Будка (червень).
- 1933 - Пожвавилась робота українських товариств, з'явля-
1938 рр. ються нові організації «Луг», «Січ», «Каменяр».
- 1933 р. Закінчено будівництво «Сокола».
- 1933 - Побудовано мурований міст через річку Гнізна, освіт-
1938рр. лено центр міста.
- 1933 р. Відкриття на Воскресенській церкві меморіальної
дошки «Українська Молодь Христові».
- 1933 р. На підставі державної статистики Збаразький повіт
мав 739,6 км², в тому числі управничих ґрунтів 486,43
км². Населення становило 65768 осіб, на 1 км² – 89
мешканців.
- 1937 - Нова хвиля арештів, переслідувань, ув'язнень для
1938 рр. українського населення. Наступ римо-католиків на
українську церкву.
- 1943 - Розстріл євреїв у Збаражі біля замку, де потім
встановлено пам'ятний знак (1946 р.).
- 1943 р. Знищено гето, масовий розстріл євреїв у Збаражі на
8 червня території нафтобази. Масовими репресіями євреїв у
місті керував нацист Герман Мюллер. Близько 60
євреїв із 5 тис. врятували українці (1946 р. на
братській могилі встановлено пам'ятник загиблим).

1943 р. Рейд через Збаражчину радянських партизанів Сидора
6-8 липня Ковпака, грабежі, насильство, розстріли. Бій у Луб'я-
нецькому лісі.

1948 р. Нова депортація українського населення в Сибір.

1948 р. Відновив роботу відділ зв'язку.

1958 р. Будівництво ресторану «Медобори».

1958 р. Початок розвитку телебачення у Збаражі.

1958 р. Збаражани обрали П. Тичину своїм депутатом до Вер-
ховної Ради СРСР.

1958 р. Збаражани обирають поета А. Малишка своїм
депутатом до Верховної Ради УРСР.

1958 - Реставрація палацу князів Збаразьких.

1984 рр.

1963 р. Розпочала роботу Збаразька школа-інтернат.
15 жовтня

1988 р. Створено осередок Української асоціації «Зелений
світ».

1993 - Розпис фойє другого поверху замку (художники А.

1994 рр. Гульовський, С. Баран).

1993 р. Перейменування вулиць міста.

1993 р. Вийшли збірки творів збаражан: В. Гриб «Звістка»,
В. Кравчук «Казки Медоборів», А. Малевич «Просвіта
на Збаражчині».

Літопис Вишнівця

- 1303 р. Заснування осібної Галицько-Волинської митрополії (православної).
- 1463 р. Солтан Несвіцький став першим іменуватися князем Вишневецьким.
- 1563 р. Смерть Дмитра – Байди Вишневецького.
- 1603 р. Об’явився у Вишнівці Лже Дмитрій І, який знайшов притулок у князя Адама Вишневецького.
- 1648 р. Козацько-селянська армія Максима Кривоноса здобула Вишневець, і зруйнувала костел кармелітів.
- 1653 р. Напади татар і руйнування Вишневця.
- 1666-
1667 рр.
- 1848 р. В замку над Горинню побував французький вересень письменник Оноре-де-Бальзак.
- 1878 р. У містечку відкрито однокласову школу, в якій навчалось 39 учнів.
- 1903 р. У містечку працював один лікар. Першим лікарем з вищою освітою був М. Козубський.
- 1918 р. Вишневець окупували австро-німецькі війська.
лютий Окупанти грабували населення.
- 1918 р. З’єднання німецьких війсь із військами Центральної
19 лютого Ради на Вишневецьчині. Членом Ц. Р. від Волині Крем’янецького повіту обрано жителя Вишневецьчини Бориса Козубського.

- 1918 р. Уся Волинь визнає гетьмана Павла Скоропадського,
квітень запровадження української мови у діловодстві. Українська державна символіка. Українське шкільництво. Українізація православної церкви. Перший волосний з'їзд учителів. Заснування «Просвіти» у селах.
- 1918 р. Влада переходить до рук Директорії.
- 1928 р. Наступ польської влади на права українського населення.
- 1933 р. Закриття читалень «Просвіта» в містечку і по селах. У Вишневці і його селах запроваджено польську мову навчання, українська стає «необов'язкова». Поляки силою забрали церкву і переобладнали її на костел.
- 1943 р. Партизанський відділ, очолюваний Хроном, Журбою,
3 липня Максом (Мельниківці) – зробили рейд у Вишневці, заблокували німецьку залогоу, жандармерію в замку. Забрали медикаменти, харчі, промтовари, збіжжя, з пекарні – хліб.
- 1943 - Боротьба українського підпілля УПА проти німців і
1946 рр. більшовиків.
- 1948 р. Під тиском компартів організовано колгосп «Чапаєва».
- 1963 р. Закрито й пограбовано Вознесенську церкву.

Перелік імен, що не увійшли до основного списку

19 січня 1893 р. у с. Чернихівці Збаразького району народився Гладкий Гриць – редактор, журналіст, громадський діяч. Закінчив укр. гімназію у Тернополі. Під час Першої світ. війни воював на Галицькому фронті, влітку 1915 р. потрапив у рос. полон. Навесні 1917 р. прибув до Києва, вступив у полк Січових Стрільців під команд. Є. Коновальця; 1920 р. – сотник Армії УНР. Від 1922 р. – в Луцьку: секретар Української парламентської репрезентації на Волині, співзасновник г. «Українська громада» (1926), директор канцелярії УНДО; Голова Союзу українських приватних урядовців Галичини (1934), автор численних публікацій у періодиці. Помер 16 вересня 1936 р. у Львові.

28 січня 1928 р. в с. Великий Раковець Збаразького району народився Козубський Олег Борисович – науковець, краєзнавець, громадський діяч. Закінчив Львівське залізничне училище (1946 р.), навчався в сільськогосподарських інститутах у містах Дубляни (Львівської обл., 1946-49 рр.), Благовещенськ (закінчив в 1956 р.). 1949 р. депортований у Хабаровський край. Від 1957 р. працював у смт. Пустомити на Львівщині, згодом – на Буковині й у Молдавії; 1968 р. – в м. Снятин (Івано-Франківська обл.): директор районної станції захисту рослин, директор районної агрохімічної станції, викладач с/г технікуму. Від 1989 р. діяльний у громадському житті. Не раз бував у містах Збараж, Тернопіль, Кременець (учасник відкриття меморіальних таблиць на честь 125-річчя заснування т-ва «Просвіта» (1993 р.), Б. Козубському (1996 р.), І. Шубському на будинку колишньої укр. гімназії (1998 р.)). Автор статей на суспільно-політичні теми, книги спогадів про родину Козубських «Від Львова до тайги» (2007 р.), співавтор «Довідника по бур'янах» (1993 р.). Помер 17 верпня 2008 р. в м. Снятин.

2 лютого 1923 р. у с. Мала Березовиця Збаразького району народився Кубів Владислав (02. 02. 1923 р.) – польський інженер-лісівник, автор книги-мемуарів «Поляки та Українці в Малій Березовиці біля Збаража» (1992 р.) та ін. Після війни поселився в Познаньському воєводстві (Польща) Закінчив сільськогосподарський факультет університету в м. Познань, інженерно-економічний відділ Головного інституту сільського господарства в м. Варшава. Працював в державних установах Варшави. Автор книги мемуарів «Поляки та українці в Малій Березовиці біля Збаража» (1992 р.) та ін.

5 лютого 1948 р. у с. Кретівці Збаразького району народився Гринчишин Ярослав Тадейович – видавець, педагог, вчений у галузі ядерної фізики. Закінчив фізико-технічний факультет Харківського університету. 1977-1997 рр. – викладач, доцент, завідувач кафедри фізики ТДПУ. Сфера наукових інтересів – ядерна фізика. Автор близько 50 наукових праць. У 1996 р. заснував у Тернополі (разом з Я. Гап'юком) видавництво «Підручники і посібники». Відтоді тут випущено книг і брошур понад 1100 найменувань, здебільшого освітньої тематики. У 2003 р. загальний тираж – 3,1 млн. примірників, що становить близько 5% від усіх виданих в Україні книг.

14 березня 1933 р. в с. Залісці Збаразького району народився Романюк Семен Прокопович – майстер-гончар. Член НСМНМУ (1990 р.), медаль ВДНГ УРСР (1987 р.) та ін. нагороди. Гончарства навчався від батька. Займався виготовленням посуду: горщиків, ринок, глечиків, ваз та ін. Учасник художніх виставок у містах Тернопіль (1987-90 рр.), Київ (1987, 1988, 1991 рр.). Помер 6 липня 2001 р. в с. Духів Кременецького району.

26 червня в с. Доброводи народився Алиськевич Григорій Юліанович – священник. Закінчив Бродівську гімназію (Львівська обл.). 1911 р. рукопокладений у сан священника. Служив у селах Тернопільського, Підволочиського районів. Член ради Збаразького деканату. За відмову перейти на російське православ'я репресований у 1947 році, засуджений на 10 р. концтаборів на Волині та у м. Дніпропетровськ, де не

припиняв душпастирську діяльність. У жовтні 1955 р. був звільнений; підпільно – священик у Скалаті та навколишніх селах. Помер 5 грудня 1972 року.

18 вересня 1988 р. в с. Бодаки Збараського району народився Дишкант Юхим Борисович – поет. Член обласного літературного об'єднання при ТОО НСПУ. Від 2006 р. – студент національного університету «Острозька академія» (Рівненська обл.). Вірші опубліковував в альманахах «Курінь» та «Подільська толока», ж. Пектораль. Автор збірок поезій «Мріяла вишнями вулиця» (Тернопіль, 2006 р.), «Гітарна кров» (Рівне, 2007 р.).

12 листопада 1943 р. у с. Чернихівці Збараського р-ну народився Бойко Роман Володимирович – вчений-математик, доктор фізико-математичних наук (1992 р.). Закінчив Київський університет (1966 р.), професор (1994 р.), орден «За заслуги» 3-го ступеня (1997 р.), заслужений діяч науки і техніки України (2002 р.). Від 1969 р. працює в інституті математики НАНУ. Одночасно – професор Київського національного університету харчових технологій. 1992-2000 рр. – вчений секретар, 2000-2001 рр. – заступник голови, від 2001 р. – перший заступник голови ВАК України. Радник-експерт Національної комісії з радіаційного захисту населення України. Фахівець у галузі Теорії ймовірностей та математичної статистики. Автор понад 60 наукових праць.

12 листопада 1943 р. у с. Чернихівці Збараського р-ну народилася Кот Данія Максиміліанівна – педагог, літераторка, перекладач. Закінчила Львівський університет (1973 р.). Працювала вчителькою англійської мови в с. Максимівка Збараського району. Авторка 8 збірок поезій. Вірші опубліковані в періодичних виданнях, альманахах «Літературна Збаражчина» (1996 р.), «Подільська толока» (2004 р.) та ін.

21 листопада 1898 р. у с. Киданці Збараського р-ну народився Соболяк Михайло – педагог, художник, учасник національно-визвольних змагань. В 1917 р. закінчив учительську семінарію в м. Самбір (Львівська обл.). Воював в УГА. 1924-45 рр. учительовав в с. Яблунів (Львівська обл.).

Організатор та керівник церковних шкіл та громадських хорів; виступав як скрипаль. Співпрацював з УВО, член ОУН, готував зведені звіти для командування УПА і Проводу ОУН, картосхеми боїв, після 1947 р. – референт пропаганди ОУН Міжгірського району (Закарпатська обл.). Серед картин: «Мати Божа Лісова» (1920 р.), «Дерев'яний місток у с. Висоцькому Нижньому» (1920 р.), «Церква і дзвіниця в с. Яблунові» (1935 р.). Помер 2 лютого 1949 р. біля с. Верхня Рожанка, Соколівського району, Львівської обл.

16 грудня 1918 р. у с. Кинахівці Збаразького р-ну народилася Дробощка Уляна Петрівна – майстриня народних ремесел (плетіння з рогами). Працювала у колгоспі в родинному селі. Серед виробів: брилі, взуття, декоративні речі, кашкети, килимки, кошики, сумочки. Учасниця виставок, роботи збереглися у музеї НЗ «Замки Тернопілля» (м. Збараж), за кордоном. Померла 20 квітня 2002 р. Похована в Кинахівцях.

16 грудня 1928 р. у с. Лози Збаразького р-ну народився Салайда Микола Олександрович – лікар, педагог, кандидат медичних наук. Закінчив медичний інститут у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ, 1954 р.). 1960-2004 рр. – викладач кафедри загальної хірургії Тернопільського медичного інституту (нині ТДМУ). У роки незалежності – діяльний у товаристві «Просвіта», Конгресі української інтелігенції, Всеукраїнського об'єднання ветеранів.

* * *

У 1898 р. в м. Збараж народилася Заячківська-Гаврилюк Ірина – піаністка, діячка культури. Закінчила музичну школу в Тернополі (кл. фортепіано, 1911 р.), вчительську гімназію (1912 р.). Студіювала гру на скрипці та теорію співу у філії Львівської консерваторії. Акомпанувала у тернопільському хорі «Боян», організувала смичковий оркестр у Збаражі. Під час Другої світової війни емігрувала до Польщі, згодом до Німеччини, відтак до США. Виступала у концертах, вчила гри на фортепіано. Заснувала музичні студії при Спілці українських

митців в Америці. Виступала з хором ім. Т. Шевченка, концертмейсер опери «Запорожець з Дунаєм» у постановці театральної групи ім. Л. Українки у Вотерліті. У США також жила і працювала у Детройті, Клівленді. Рік смерті невідомо.

Землі Збараської славетні люди

4 березня

100 років від дня народження

Коваля Павла (04. 03.1913 – 18. 02. 1981) – релігійного діяча.

Отець Коваль Павло народився 4 березня 1913 року в с. Кобиля Збараського району. Після закінчення Тернопільської гімназії вступив на навчання у Львівську греко-католицьку духовну семінарію. Закінчив її улітку 1938 року. Того ж самого року був рукопокладений. Оперативні уповноважені працівники МДБ та МВС неодноразово робили обшуки, засідки з метою арешту й притягнення до кримінальної відповідальності за те, що о. Павло після ліквідації УГКЦ відмовився перейти у російське православ'я. Йому з сім'єю доводилось часто міняти місце проживання, переїжджати. Наприкінці листопада 1951 р. кадебістам вдалось вислідити та арештувати його. Після арешту о. Павла відправили в тюрму м. Львова. Безкінечні допити та обіцяні посади не зламали його, він залишився вірним присязі, яку дав Богові на вірність УГКЦ. Коли слідчі переконались у стійкості о. Павла, до нього

почали застосовувати методи фізичного впливу, саджали в карцер, морили голодом, залякували розстрілом та багаторічним ув'язненням. Слідство тривало біля півтора року, але без висліду.

По смерті Сталіна була проголошена амністія під яку попав і о. Павло. Повернувшись до сім'ї, яка проживала у його матері у м. Тернополі, він 20 років пропрацював муляром у ремонтно-будівельному управлінні №1.

У 1958 р. на заощадження купив невеликий старий будинок на окраїні м. Тернополя на вул. Білогірській. В одній з кімнат обладнав мініатюрну церкву.

В роки перебування на нелегальному становищі він постійно займався душпастирською діяльністю: навчав людей молитов, Божих правд, хрестив дітей, сповідав й причащав вірних, вінчав, ховав померлих, відправляв Святі Літургії.

У березні 1973 р. о. Павло перейшов на пенсію по досягненню пенсійного віку. Виснажлива фізична робота, нервові навантаження підірвали здоров'я о. Павла Ковалю і 18 лютого 1981 р. він помер. Поховано його на старій частині міського кладовища у м. Тернополі.

* * *

Коваль Павло [Текст] // Мученики за віру христову: бібліогр. нарис / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж: [б. в.], 2010. – С. 15-18: фотогр.

28 березня

75 років від дня народження

Вітенька Ігоря Володимировича

(28. 03. 1938 – 21. 09. 1974) –

вченого-кібернетика.

Вітенько Ігор Володимирович

народився 28 березня 1938 р. в

с. Чернихівці Збараського району. Закінчив середню школу в м. Збараж, фізико-математичний факультет Львівського університету (1960 р.). Працював викладачем у Харківському університеті. 1967 р. захистив кандидатську дисертацію і переїхав працювати в Ужгородський університет, від 1972 р. – доцент кафедри теоретичної кібернетики і математичної логіки. Підготував докторську дисертацію, захист якої не дозволили з політичних мотивів: мати, брати і сестри І. Вітенька були в УПА. Цькування і переслідування призвели до трагічного кінця. 19 серпня 1974 р. він приїхав до матері в с. Чернихівці, а через місяць його знайшли мертвим у Винниківському лісі поблизу Львова. Автор 18 наукових праць і посібників, зокрема «Схеми, алгоритми, многовиди» (1970 р.), «Математична логіка» (1971 р.), «Конструктивні операції» (1972).

* * *

Вчений-кібернетик, ім'я якого – Ігор Вітенько [Текст]: біобібліогр. довідка / Збараська центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; ін.-цію узаг. Т. Кульпа.-Збараж: [б. в.], 2008. – (до 70-річчя від дня нар.).

2 квітня

85 років від дня народження
Чайки Володимир Павлівни
(02. 04. 1928) – оперної співачки.

Чайка Володимира Павлівна (з дому Слота) народилась 2 квітня 1928 р. в с. Шили Збараського району. Навчалась в Тернопільській українській гімназії (1942-43 рр.). Закінчила педагогічну школу в м. Кременець (1947 р.), у Львові – філологічний факультет університету (1952 р.), консерваторію (1963 р., нині національна музична академія; клас П. Кармалюка). У Львові: від 1952 р. – вчитель укр. мови та

літератури у СШ, солістка хору в Будинку вчителя; 1963-85 рр. – солістка Львівського оперного театру.

Партії: Оксана («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Віолетта, Джильда («Травіата», «Ріголетто» Дж. Верді), Констанца («Викрадення із сералю» В. А. Моцарта), Лейла («Шукачі перлин» Ж. Бізе) та ін. У камерно-концертному репертуарі – Шевченкіана, пісні та романси А. Кост-Анатольського, С. Людкевича, Г. Майбороди, Д. Січинського та ін. укр. нар. пісні; твори вітчизняних і зарубіжних композиторів. Від 1981 р. – викладач, професор Львівської музичної академії.

* * *

«Голосистий соловейко України – Володимира Чайка» [Текст]: бібліогр. довідка / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Т. Кульпа.- Збараж: [б. в.], 2011.

17 червня

110 років від дня народження

Білінського Тараса Володи-
мировича (17. 06. 1903 – 05.

07. 1941) – лікаря, громадського діяча.

Білінський Тарас Володимирович

народився 17 червня 1903 року в м. Збараж – лікар, громадський діяч. Доктор медицини (1927 р.). Член УЛТ у Львові. Закінчив гімназію у м. Тернопіль (1921 р.), медичний факультет університету в Граці (Австрія, 1927 р.). Від 1930 року вів приватну практику в Збаражі. Член «Просвіти», «Рідної школи», «Української бесіди». В 1939 році, після встановлення радянської влади, призначений головним лікарем Збаразької лікарні. Тарас Білінський був

заарештований органами НКВС, але завдяки підтримці збаражан був звільнений.

5 липня 1941 року був закатований енкаведистами. Похований у Збаражі. З нагоди 100-річчя від дня народження Т. Білинського на будинку Збараської районної лікарні відкрито меморіальну дошку.

* * *

Білинський Тарас [Текст] // Збаражу – 800: Події. Дати. Імена: рекомендац.-бібліогр. посібник / Збараська центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. В. Радовська, ред. Т. Кульпа. - Збараж: [б. в.], 2011. – С. 40-41.

16 липня

80 років від дня народження
Білинського Бориса Тарасовича
(16. 07. 1933) – вченого-медика,
хірурга-онколога, громадського
діяча.

Білинський Борис Тарасович, доктор медичний наук (1972 р.), професор (1978 р.), заслужений діяч науки і техніки України (1994 р.), академік АН Вищої школи України (1993 р.), активний член Нью-Йоркської АН (1994 р.), дійсний член наукового товариства ім. Шевченка (1992 р.), Президент Львівського відділення милосердя і здоров'я (1989 р.), Голова Львівської бесіди (1995 р.), Голова Львівського онкологічного товариства (1986 р.), член Президії Українського онкологічного товариства в м. Київ (1988 р.), член Управи Українського лікарського товариства у Львові (2000 р.)

Нагороджений відзнакою Президента України орденом «За заслуги» III ст. (1999 р.), відзнакою Президента України медаллю «Захиснику Вітчизни» (1999 р.), медаллю Києво-

Галицької метрополії УГКЦ «За вклад в справу відродження» (1990 р.).

Народився Борис Тарасович 16 липня 1933 р. в м. Збараж Тернопільської обл. Закінчив Львівський медичний інститут в 1956 році. Працював молодшим і старшим співробітником науково-дослідного інституту гематології і переливання крові; доцентом, а згодом професором і завідувачем кафедри онкології та медичної радіології у Львівському медичному університеті, проректором з лікувальної (1982-1991 рр.) і наукової (1991-2000 рр.) роботи.

Наукові праці присвячено онкології (хірургічне та консервативне лікування пухлин, вивчення закономірностей метастазування) гематології, імунології. Автор понад 300 друкованих наукових робіт (українською, англійською, російською і болгарською мовами), в тому числі 11 монографій і 3 підручників.

Є членом редакційних колегій «Acta chirurgica Austriaca» - Відень, Австрія, «Acta medica Leopoliensia» - Львів, «Практична медицина» - Львів, «вісник НТШ» - Львів.

* * *

Білінський Борис [Текст] // Збаражу – 800: Події. Дати. Імена: рекомендац.-бібліогр. посібник / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. В. Радовська, ред. Т. Кульпа. - Збараж: [б. в.], 2011. – С. 39-40.

16 липня

80 років від дня народження
Драгана Ярослава Петровича
(16. 07. 1933 р.) – вченого-фізика, доктора фізико-математичних наук.

Драган Ярослав Петрович
народився 16 липня 1933 р. у селі

Синява Збаразького району. У 1950 р. закінчив школу № 1 м. Збараж. У 1950-1955 рр. – навчання на фізичному факультеті Львівського державного університету ім. Івана Франка. З 1959 р. працював у Фізико-механічному інституті ім. Г. В. Карпенка НАН України: спершу на інженерних посадах, а з 1969 р. на посаді старшого наукового співробітника. У 1963-1967 рр. – навчання в аспірантурі ФМІ, 1967 р. – захист кандидатської дисертації «Питання теорії випадкових процесів у лінійних системах зі сталими і змінними параметрами». 1989 р. – захист докторської дисертації «Енергетична теорія лінійних моделей стохастичних сигналів, їхніх перетворень і статистичних оцінок». 29 жовтня 1992 р. обраний академіком Інженерної академії України, у грудні 1993 р. нагороджений Почесною грамотою Президії АН. У листопаді 1995 р. нагороджений першою премією за наукову працю на конкурсі до 100-річчя винаходу радіо. У 1996 р. рішенням Вченої ради Тернопільського приладобудівного інституту присвоєно вчене звання професора кафедри біомедичних систем і апаратів. Від 13 березня є членом Institution of Electrical Engineers (IEE, тепер IET) зі званням Chartered Electrical Engineer. Є також членом наукового товариства ім. Шевченка у Львові та секції Інформатика Західного наукового центру Академії наук України, член Національного комітету української асоціації з обробки інформації та розпізнавання образів. У 1999 р. працював як візит-професор в Center for Stochastic processes в університеті at Chapel Hill, штат North Carolina USA.

Є автором більше понад 350 наукових праць, серед них 10 монографій і посібників для вищих закладів освіти. Керує аспірантами і докторантами, є членом редколегій Вісника Тернопільського технічного університету ім. І. Пулюя та збірника наукових праць «Комп'ютерні технології друкарства» Української академії друкарства. Є членом спеціалізованих рад захисту дисертацій (у Львові та Тернополі).

12 серпня

65 років від дня народження
Гриба Василя Григоровича
(12. 08. 1948 - 26.01.2000) –
журналіста, літератора, члена
НСЖУ.

Гриб Василь Григорович
народився 12 серпня 1948 року в
с. Суворовське, Тульчинського району,

Вінницької обл. Після закінчення сільської восьмирічки вчився на Донбасі. Там отримав фахову освіту. Працював в редакції Барської газети «Червоний промінь». Закінчив факультет журналістики Львівського університету ім. Івана Франка (1970-1975 рр.). Десять років працював відповідальним секретарем Збараської районної газети «Колгоспне життя». З 1985 року – директор районної друкарні, з липня 1998 року – редактор районної газети «Народне слово».

Василь Гриб – член Національної спілки журналістів України, автор прозових збірок «Звістка» (1993 р.), «Звабний плід Мандрагори» (1996 р.), п'єси «Тринь-трава», упорядник і головний редактор збірки «Літературна Збаражчина» (1996 р.), неодноразово друкувався в обласній, національній пресі, в літературних часописах.

У січні 2000 року, на 52 році життя, через довготривалу невиліковну хворобу зупинилось зболене серце щирої, доброї людини, талановитого письменника і журналіста В. Гриба. Похований у Збаражі

* * *

«Життя моє лише краплинка, розчинена у вічності земній» [Текст]: бібліогр. довідка до 60-річчя від д. н. Василя Гриба / Збараська центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. В. Радовська. - Збараж: [б. в.], 2008.

20 серпня

**105 років від дня народження
о. Колтунюка Степана**

(20. 08.1908 - р. см. невідомо) –
релігійного діяча.

Отець Колтунюк Степан

народився 20 серпня 1908 року в селі
Синява Збаразького повіту (тепер

Збаразького району).

Після закінчення Тернопільської гімназії окупаційні власті взяли Колтунюка Степана до війська. Він півтора року служив у зв'язку в центральній Польщі. Після демобілізації весною 1931 року поступає у греко-католицьку духовну семінарію у місті Станіславі (тепер м. Івано-Франківськ), яку закінчує в 1935 році. В цьому ж році був рукопокладений і направлений в село Бариш Бучацького повіту помічником пароха і катехита. Крім викладання релігії у вселюдній школі с. Бариш, ще повчав дітей релігії у двох сусідніх початкових класах. На початку 38 - 39 шкільного року його переведено у м. Бучач. Там і застала його Друга світова війна. Нова влада з листопада цього ж року заборонила викладання релігії в школах, починається гоніння на УГКЦ. Він часто міняє місце проживання, щоб уникнути ув'язнення за те, що не прийняв російського православ'я ні за обіцяні винагороди, ні за погрози. Отець Степан таємно виїжджає на Збаражчину, де переходить на нелегальне становище й влаштовується на роботу в ощадну касу м. Збараж. Але не проходить багато часу як за наказом КДБ й райкому партії його звільнили з роботи. Він виїжджає у м. Великі Дедеркали, а потім у Ланівці.

Незначне полегшення наступило після смерті Сталіна. В 1958 р. о. Колтунюка Степана перевели на роботу в центральну ощадну касу м. Тернополя, йому дали «службове» помешкання

в сутеринах на вул. Московській, де він проживав разом із хворою на туберкульоз сестрою. Пізніше завдяки їй, їм змінили помешкання на вул. Руській, проте без будь-яких комунальних вигод. 1972 р. вийшов на пенсію з мінімальною оплатою.

Проживаючи на нелегальному становищі, працюючи в різних місцевостях та після виходу на пенсію постійно займався душпастирською діяльністю. Церковні обряди виконував у приватних помешканнях, підвалах, лісах, цвинтарях. У підпіллі підтримував зв'язки з багатьма священиками. Завдяки їхній невтомній діяльності збереглась УГКЦ на Україні.

* * *

Колтунюк Степан [Текст] // Мученики за віру Христову: бібліогр. нарис / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. - Збараж: [б. в.], 2010. – С. 18-21: фотогр.

10 вересня

**110 років від дня народження
Стадника Яреми Йосиповича**

(10. 09. 1903 – 19. 12. 1946) – актора,
співака і режисера.

Стадник Ярослав Йосипович народився 10 вересня 1903 року в м. Збараж. Закінчив театральну студію Й. Стадника. На професійній сцені з 1921 року. Працював у Львові: у театрі товариства «Бесіда» та в інших західноукраїнських трупах, в театрах «Криве дзеркало», оперети, мініатюр та естради, «Юного глядача» (1922 - 1946). Серед ролей – Левко («Ніч під Івана Купала» М. Старицького), Микола («Мартин Боруля» І. Карпенка - Карого), Хлестаков («Ревізор» М. Гоголя), а також в оперетах І. Кальмана, Ф. Легара. Вистави його: «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Пошились у дурні» М. Кропивницького.

Помер Я. Стадник 19 грудня 1946 року у Львові.

5 жовтня

125 років від дня народження

Кінаха Гліба - Григорія

(05. 10. 1888 – 29. 01. 1980) – релігійного діяча, ієромонаха, бібліографа.

Кінах Гліб - Григорій народився 5 жовтня 1888 року в м. Збараж. Після закінчення (1908) гімназії у м. Тернополі вступив до ЧСВВ (Чин святого Василя Великого); 1914 – склав чернечі обіти. Студював богослов'я у містах Рим та Відень (Австрія), українську історію та літературу в Львівському університеті. У 1915 році рукопокладання на священика. Від 1920 – вчитель духовного життя у Свято - Миколаївському монастирі в м. Мукачеві (нині Закарпатська обл.). У 1930 році переїхав у м. Пряшів (Чехо-Словаччина), де під час 2-ї світової війни – вчитель духовного життя у новіціяті сестер Службниць. Протоконсультор ЧСВВ на Чехо-Словаччину, Угорщину, Румунію, Югославію. 1946 р. очолив Головну управу оо. Василіян у Римі (від 1949 – генеральний консультор). 1950-52 рр. служив в Аргентині. Після повернення до Риму: 1952 –58 – духівник Української папської колегії св. Йосафата, одночасно в. о. протоконсультора. Після важкої хвороби (1958) – духівник і сповідник дому Головної управи Василіян. Канонічний візитатор василіянських станиць у Аргентині, Бразилії, Канаді та США. Постійно проживав в головному монастирі ЧСВВ у Римі.

Упорядкував збірку української духовної поезії: «Великодні дзвони», «Різдвяна містерія» (обидві 1968), «Достойно єсть...» (1971). Від 1923 – редактор «Записок Чину святого Василя Великого», де вмістив низку власних публікацій; укладав покажчики до численних василіянських видань, вів бібліографію творів сучасних василіянських письменників.

Помер Кінах Гліб - Григорій 29 січня 1980 року в місті Рим (Італія).

11 жовтня

60 років від дня народження
Кіпібіди Зіновія Михайловича
(11. 10. 1953) – письменника,
журналіста, художника.

Кіпібіда Зіновій Михайлович народився 11 жовтня 1953 року в с. Чернихівці Збаразького району. Закінчив Вижиницьке училище декоративно-прикладного мистецтва (1974, нині коледж), Тернопільський приладобудівний інститут (1985, нині ТДТУ). Працював художником у НВО «Ватра», ПМП «Юля». Член НСЖУ (1983), НСПУ (2003), голова крайового літературного об'єднання при ТОО НСПУ (1998-2004), член Галицько-Волинського братства (від 1993). Автор збірок прозових сатиричних і гумористичних творів, серед них: «Гран нувель. Велика новина» (1993), «Кому дулярів?» (1996), «Stop Європа» (2001), «Голоблі на Європу» (2003), – усі в Тернополі, «Секс як кекс» (1997 в Збаражі), автор чисельних публікацій у періодичних виданнях, альманахах.

* * *

Сміх крізь сльози [Текст]: бібліогр. довідка / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. В. Радовська. - Збараж: [б. в.], 2008.

7 листопада

105 років від дня народження
Качалуби Михайла Олексійовича
(07. 11. 1908 - 07. 04.1993) - поета,
лікаря, громадського діяча.

Качалуба Михайло Олексійович народився 7 листопада 1908 року в

с. Романове Село Збаразького району. Закінчив українську гімназію в м. Тернопіль (1829), медичний факультет університету в м. Женева (1937, Швейцарія). Член міжнародної письменницької організації «ПЕН-клуб», українсько-канадської письменницької асоціації (1982), почесний член Спілки українських письменників Словаччини (1992).

Грудень 1938 – березень 1939 – лікар в смт. Вел. Березний на Закарпатті. У 1939 р. емігрував до Словаччини, де працював лікарем в Українській торговій академії у м. Братислава, державним окружним лікарем у містечку Дольний Кубін. Допомігав партизанам під час Словацького національного повстання (серпень 1944). Навесні 1945 Качалубу заарештувала радянська військова контррозвідка, 1953 – заарештований органами державної безпеки Чехо-Словаччини за зв'язки з УПА, нібито шпигунство на користь Швейцарії, релігійну агітацію; через рік звільнили. Від 1958 – лікар - фтизіатр у Дольному Кубіні. Від 1962 - головний лікар протитуберкульозного диспансера в м. Кошіце (нині Кашиці, Словаччина), де з його ініціативи засновано філію Культурного союзу українських трудящих, український клуб, бібліотеку і читальню, співочий гурток. Від 1968 – лікар у Швейцарії.

М. Качалуба співпрацював з українськими журналами і газетами в багатьох країнах Європи. Автор збірки поезій «Польові дзвіночки» (Пряшів, 1966), «Тріпотіння крилат» (вірші для дітей), «Відлуння душі моєї» (обидві 1978, м. Париж, Франція) та ін., поеми «Одна з доріг» (1984, м. Буенос-Айрес) та «Помпеї» (1986, Прудентополіс), автобіографічної повісті у 4-х томах: «З моєї Одисеї», перевиданий за кошти родини Качалуби 1998 р. в Тернополі. Автор низки науково-популярних статей у періодиці. Приїжджав на Тернопільщину 1963 і 1968 рр. У 1994 р. в Тернополі видана збірка поезій М. Качалуби «Між двома стенокардіями». Пісні Тернопільських композитрів на вірші Михайла Олексійовича виконує чоловічий квартет «Акорд» (ТНПУ).

Помер М. Качалуба 7 квітня 1993 року в м. Лозанна, Швейцарія.

* * *

Я гордий тим, що з України родом [Текст]: рекомендац.-бібліогр. посібник до 100-річчя від д. н. Михайла Качалуби / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. Т. Кульпа. - Збараж: [б. в.], 2008. – 12 с.

21 листопада

190 років від дня народження
Мнішека Анджея-Єжи-Філіпа –
Станіслава (21.11.1823 – 11. 05.
1905) – живописця, колекціонера.

Мнішек Анджей - Єжи -Філіп - Станіслав народився 21 листопада 1823 року в містечку Вишнівець Збаразького району. Молоді роки минули у Вишнівці й Парижі. 1846 року отримав разом з братом у спадок Вишнівець і колекції Вишнівецького палацу. В 1854 році продав помістя і частково бібліотеку. Малярство студіював приватно. Поблизу свого палацу побудував малярське ательє. Колекціонував твори фламандських, голландських та італійських майстрів. Як живописець писав портрети. Ранній (вишнівецький) період творчості маловідомий. Картини експонував у містах Краків, Варшава, Львів, Лондон, Париж, Відень, виставляв на аукціонах.

Помер Мнішек А. 11 травня 1905 року у Парижі.

~ * ~ * ~

**260 років від дня народження
Мнішека Єжи - Міхала
(1748-1806) – політичного діяча,
графа, мецената.**

Мнішек Єжи - Міхал народився 1748 року в містечку Вишнівець (нині смт.) Збараського району. Політичний діяч, граф, меценат, керівник королівської канцелярії, член Тимчасової ради Речі Посполитої (1782, 1748). 1793 р. переїхав у Вишнівець. Автор праць «Про інтерес до читання», «Як вчити молодь, історичної розвідки», «Казимир великий» (1777).

Помер Єжи-Міхал 1806 р. у Вишнівці.

Ювілейні дати сіл Збаражчини

Б о л я з у б и

(430 р. з часу першої писемної згадки)

Село Болязуби підпорядковане Колодненській сільській раді. До села приєднано хутори Зграбники та Нагнидовеччина. Розтошоване на березі р. Гнізна за 12 км. від райцентру і залізничної станції Збараж. Населення – 435 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка під назвою Болязуби - 1583 р. (за поборовим реєстром Кременецького повіту). Належало князеві К.-В. Острозькому, 1913 р. – Грохольським. Є церква св. Трійці (1907 р.), Дім молитви ЄХБ (1991 р.). Діють ЗОШ I ступеня, Будинок культури, бібліотека, ФАП. У селі народився спортсмен П. Багрій.

Б у т и н

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збараському районі. Центр сільради. До села приєднано хутори Дзвеняцький і Поляни. Розташоване на лівому березі річки Горинь, за 32 км. від райцентру та залізничної ст. Збараж. Населення - 612 осіб (2011 р.). Назва села походить, ймовірно, від зрубаного лісу (збрут-бут). Перша писемна згадка – 1463 р. як володіння князя С. Збараського. 1582 – власність М. Збараського, 1764 – К. Мнішек. Є церква св. Михайла (1880), капличка Божої Матері та нова капличка (1999), дві «фігури». Діють ЗОШ I-II ступенів, бібліотека, млин (2001), та «Добрий самарянин».

В и щ і Л у б'я н к и

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради, якій підпорядковано село Новий Рогівець і х. Ліски. Розташоване на берегах р. Слотівка (Самець) – притоки р. Гнізна, за 7 км. від райцентру і 9 км. від найближчої залізничної ст. Збараж. Населення 911 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. Діяли товариства «Просвіта» (від 1920), «Сільський господар», «Союз українок», Народний дім (1922). Є церква Храму Пресвятої Богородиці (1880), Духовний центр (2000), капличка на честь 2000- річчя нар. Ісуса Христа (2000), «фігура» св. Антонія (1873), дві «фігури» Ісуса Христа, п'ять «фігур» Божої Матері, козацькі могили на хуторі Ліски. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим в німецько-радянській війні (1967), козацькому полковнику Несторові Морозенку, УСС і воякам УПА (1991), встановлено пам'ятний хрест на честь проголошення Незалежності України (1992 р., кам'яний), пам'ятний знак землякам, полеглим у 1949 р. від загону МДБ (1999), пам'ятну таблицю о. А. Грабовичу (2000). Діють ЗОШ I-II ступенів, клуб, бібліотека, ФАП, відділ зв'язку, торговий заклад.

Гнидава

(430 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збаразькому районі, підпорядковане Коханівській сільраді. Біля Гнидави до 1970-их рр. був х. Лозина. Розташоване село за 30 км. від райцентру. Населення становить - 317 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1583 р. як власність М. Вишневецького. 1703 р. під назвою Гнидавки – власність князів Острозьких. При церкві св. Покрови (1728 р., дерев'яна, не зберег.) була багата бібліотека стародруків. На місці знищеної церкви збудована нова (1914 р., муров.), є капличка св. Трійці. Споруджено пам'ятник полеглим у німецько-радянській війні воїнам-односельцям (1974 р., скульпт. М. Ягода). Поблизу Гнидави виявлено археологічні пам'ятки празької культури.

Гніздичне

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільської ради, якій підпорядковані села Хоми та Чеснівський Раковець. До села приєднано хутори Галатава, Ломаки та Салабай. Розташоване на берегах р. Гнізна, за 25 км. від райцентру та найближчої залізничної станції Збараж. Населення становить - 1118 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р., згідно з документом про поділ майна між князями Збаразькими. В 1583 році належало К. Острозькому. Є церква Преображення Господнього (1832, мур.). Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у німецько-радянській війні (1979 р., скульптор М. Фурманов). Діють ЗОШ І-ІІІ ступенів, Будинки культури, бібліотека, ФАП.

Дзвиняча

(430 р. з часу першої писемної згадки)

До сільської ради приєднано хутори Бистрецькі, Бойки, Вегері, Гаврихи, Горб, Котлявини, Лісовики, Семени.

Розташоване на берегах р. Ключ, за 40 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення - 891 особа (2011 р.). Перша писемна згадка – 1583 р. як власність Вишнівецьких, згодом – Мнішеків та Абамелек. Діяли товариства «Просвіта», «Союз Українок». Є церква Воздвиження Чесного Хреста (1888), дві каплиці. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, загиблим у другій світовій війні. Діють ЗОШ I-II ступенів, клуб, бібліотека, ФАП.

У Дзвинячій народився поет І. Гнатюк, у місцевій школі навчався прозаїк Б. Харчук. За переказами старожителів у селі в 1846 р. побував Т. Шевченко, їдучи з Вишнівця до Почаєва.

Д о б р о в о д и **(550 р. з часу першої писемної згадки)**

Центр сільради. Розташоване на березі р. Гнізна, за 14 кілометрів від райцентру та найближчої залізничної ст. Збараж. Населення - 1581 особа (2011р.). Перша писемна згадка - 1463р. як Добра Вода. Від 1903 р. діяло товариство «Просвіта». Є церква св. Параскеви (1794 р.), пам'ятник архітектури – млин (1794 р.). Споруджено пам'ятник Т. Шевченку (1964 р.), воїнам-односельцям (1967 р.), О. Смакулі (2000 р.). Встановлено пам'ятні знаки на честь скасування панщини (1848 р.), тверезості (1897 р.), Борцям за волю України, меморіальні таблиці О. Роздольському (1972 р.) та О. Смакулі (1999 р.), насипана козацька могила. Діють ЗОШ I-III ступенів, технічний ліцей ім. О. Смакули, бібліотека, ФАП, відділ зв'язку, Збаразька ВК-63, ТОВ «Згода», МП «Каштан».

У Доброводах народились: скульптор А. Барановський, філологи А. Залеський та А. Музичка, кооп. діяч в Австралії М. Ліщенський, фольклорист О. Роздольський, фізик О. Смакула. Перебували письменники І. Драч, Р. Іваничук, Д. Павличко, Б. Харчук та ін.

На території Доброводів є геологічний заказник – міоценові відклади (0,5 га).

1993 р. про село видала книжку місцева письменниця та педагог М. Назар.

Добромірка **(365 р. з часу першої писемної згадки)**

Є центром сільради. До села приєднані хутори Іщуки, Королюки та Пилипчуки. Розташоване на берегах р. Вовчок – притоки Збруча, за 25 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення становить - 493 особи (2011 р.). Перша писемна згадка – 1648 р., коли військо Б. Хмельницького проходило через Добромірку до Збаража. Є церква св. Параскеви (1860 р., мур.), дерев'яна капличка, «фігура» на місці старого храму (1860 р.) та дві «фігури» на початку села. Встановлено пам'ятні знаки на честь скасування панщини (1848 р.), «25- річчя заведення тверезості» (1900 р.), воїнам - односельцям (1987 р.), насипано могилу УСС (1942 р.). Діють ЗОШ І-ІІ ступенів, Будинок культури, бібліотека, ФАП, ТОВ «Обрій».

У Добромірці народились: релігійний діяч Н. Будка, акторка Г. Бабіївна, поет Б. Будка, педагог і мемуарист П. Кабарівський, педагог та піаністка Н. Кліцкевич – Цебрівська; під час передвиборної кампанії перебував І. Франко.

Залісці **(430 р. з часу першої писемної згадки)**

Село у Збараському районі. Центр сільради. До села приєднані хутори Калянтир, Осівець та Поповеччина. Розташоване на берегах р. Іква, за 45 км. від райцентру і 27 км. від найближчої залізничної станції Кременець. Населення - 1488 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1583 р. як власність М. Вишневецького. Діяло т-во «Просвіта». У Залісцях розвинене гончарство. Є церква св. Покрови Пресвятої

Богородиці (1898 р., дерев'яна), каплиця (XIX ст.). Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у німецько-радянській війні (1968 р., скульптор В. Афонічев). Діють ЗОШ I-III ступенів, Будинки культури, бібліотека, ФАП. Із села вийшло найбільше в Тернопільській обл. священиків. На території села є пам'ятки природи – яри «Жаб'як» та «Залісецький». Поблизу села виявлено археологічні пам'ятки пізнього палеоліту.

І в а н ч а н и

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Сільській раді села підпорядковано с. Мала Березовиця. В 1953 р. до Іванчан приєднано с. Зарічне (Курники). Розташоване за 19 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення становить - 602 особи (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. В селі діяли товариства «Просвіта», «Луг», «Рідна школа», хор, кооператива. Є церква св. Івана Христителю (1991р., мур.), споруджено пам'ятник воїнам-односельцям (1972 р.). Діють ЗОШ I-II ступенів, Будинки культури, бібліотека, ФАП, відділ зв'язку.

К о х а н і в к а

(385 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збаразькому районі, центр сільради, якій підпорядковані села Гнидава та Діброва. До Коханівки приєднані хутори Гай, Нивка, Середній Горб, Сіножаття. Розташоване на берегах р. Свинорийка, за 30 км. від райцентру. Населення становить - 287 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1628 р. Є 2 церкви св. Покрови (XIX ст., кам'яна; 1914 р. - мурована). Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям (1967 р.). Діють клуб, бібліотека, ФАП, ЗОШ I-II ступенів.

К р и в ч и к и

(430 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збаразькому районі підпорядковане Лозівській сільраді. Розташоване за 30 км. від райцентру. Населення - 756 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1583 р. Є церква св. Петра і Павла (1992, мурована). Насипана братська могила воїнам-односельцям. Діють ЗОШ I-II ступенів, клуб, бібліотека, ФАП.

Л о з и

(430 р. з часу першої писемної згадки)

Село є центром сільради, якій підпорядковано с. Кривчики. До Лозів приєднано с. Суха Лоза, хутори Звіринець і Калантир. Розташоване село на лівому березі р. Горинь, за 28 км. від райцентру. Населення становить 622 особи (2011 р.). Перша писемна згадка – 1583 р. Є церква Покрови Пресв'ятої Богородиці (1989 р., дерев'яна), мурована каплиця. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям (1982 р.), встановлено меморіальну таблицю Б. Харчуку. Діють ЗОШ I ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

У Лозах народився прозаїк Б. Харчук, хірург М. Салайда. Поблизу села виявлені пам'ятки пізнього палеоліту, трипільської та давньоруської культур.

Н и ж ч і Л у б ' я н к и

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради. До села присьєднано хутір Кардашева Вишня. Розташоване на берегах р. Самець, за 4 км. від райцентру і 5 км. від найближчої залізничної станції Збараж. Населення – 1343 чол. (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463р. Діяли товариства «Просвіта», «Січ», «Сільський господар», «Відродження» та ін., кооператива. Є церква Пресвятої

Богородиці (1868 р., мурована), споруджено пам'ятник воїнам УГА та загиблим під час Першої світової війни (1920 р.), полеглим у німецько-радянській війні, воїнам-односельцям (1968 р.), насипано символічну могилу Борцям за волю України (1991 р.). Є липа, під якою за переказами, перебував Б. Хмельницький, поруч - пам'ятна таблиця (1990 р.) з написом «Липа Богдана Хмельницького». Під цією липою гетьман керував облогою Збаража в 1649 р. Діють ЗОШ І-ІІІ ступенів, Будинок культури, бібліотека, ФАП, дошкільний заклад.

У Нижчих Луб'янках народились: диригент, громадсько-культурний діяч І. Атаманець; лікар і громадський діяч А. Гаврилюк; інженер, вчений, педагог Б. Гевко.

Новики

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Село в Збаразькому районі. Центр сільради, якій підпорядковані села Опрілівці та Чумалі. Розташоване на правому березі р. Гнізна, за 14 км. від райцентру та 12 км. від найближчої залізничної станції Збараж. Населення – 358 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка -1463 р. Діяли «Просвіта» та ін. товариства. Є церква св. Дмитрія Салунського (1990 р., кам'яна). Споруджено братську могилу 14 воїнам РА, які загинули 1944 р., пам'ятник воїнам-односельцям (1967 р.). Працюють ЗОШ І ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

Олишківці

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Село в Збаразькому районі, підпорядковане Заруденській сільраді. До Олишковець приєднано хутори Баланцове, Гумницько та Островець. Розташоване за 17 км. від райцентру та 10 км. від найближчої залізничної станції Зарудечко. Населення становить – 532 особи (2011 р.). Перша

писемна згадка – 1463 р. Є «фігура». Діють ЗОШ I ступеня, клуб, бібліотека .

О х р и м і в ц і

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради. Розташоване на берегах р. Гнізна, за 14 км. від райцентру і 5 км. від найближчої залізничної станції Шляхтинці. Населення становить - 217 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. 1946 р. внаслідок пожежі згоріло більше половини будівель. Є костьол, церква св. Миколая (1903 р., кам.), «фігури» св. Яна (1861), Ганни і на честь скасування панщини. Насипана символічна могила УСС (1991). Діють ЗОШ I ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

В Охримівцях перебував І. Франко. Поблизу села виявлено археологічні пам'ятки черняхівської культури.

Р а к о в е ц ь

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збаразькому районі. До 1964 р. називалось Великий Раковець. Утворився злиттям двох сіл – Великий Раковець і Малий Раковець. Центр сільради, якій підпорядковане с. За шляхом. Розташоване село за 25 км. від райцентру і 16 км. від найближчої залізничної станції Шили. Населення становить – 732 особи (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. У 1763 р. через Раковець проходили загони Верлана. Діяли «Просвіта», «Сільський господар» та ін. товариства. Є церкви Ікони Божої Матері Казанської (1935 р., мурована) і св. Трійці (1970 р., дерев'яна), 2 «фігури». Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям (1970 р.), насипано символічну могилу Борцям за волю України (1991 р.) Працюють ЗОШ I-II ступенів, Будинок культури, 2 бібліотеки, 2 ФАПи, відділ зв'язку.

У Раківці проживали громадські діячі Б. і Ю. Козубські. Поблизу села виявлені археологічні пам'ятки культури кулястих форм і черняхівської культури (Раковецький могильник).

Решнівка

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збаразькому районі підпорядковане Шимковецькій сільраді. До Решнівки приєднане с. Підлісці (Підраковеччина). Населення становить – 364 особи (2011 р.). Розташоване на берегах р. Самець за 15 км. від райцентру і 3 км. від найближчої залізничної станції Карначівка. Перша писемна згадка – 1463 р. як Решнівка. Зберігся так званий «козацький цвинтар». Є церква Преображення Господнього (1879 р., кам'яна із чудотворною іконою Матері Божої «Всіх сумуючих радість», під церквою збереглась печера, де, за переказами, жили монахи), «фігура». Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям (1973 р.), насипана символічна могила Борцям за волю України (1990 рр.) Працюють ЗОШ І-ІІ ступенів, клуб, бібліотека, ФАП.

Поблизу Решнівки виявлені археологічні пам'ятки трипільської і давньоруської культур. Село – один із центрів паломництва.

Синява

(365 р. з часу перших відомостей)

Центр сільради, якій підпорядковане с. Синягівка. Розташоване на берегах р. Гнізна, за 10 км. від райцентру і 4 км. від найближчої залізничної станції Красносільці. Населення становить – 704 особи (2011 р.). Відоме від – 1648 р. Діяли «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар» та ін. товариства. Є церкви Чесного Хреста (1928 р., мурована) та Різдва Пресвятої Богородиці (с. Синягівка, 1932 р., кам'яна).

Споруджено пам'ятник Т. Шевченку (1961 р, скульптор В. Бець), воїнам-односельцям (1966 р., реставр. в 1986 р.). Працюють ЗОШ І-ІІ ступенів, клуб, бібліотека, ФАП, відділення зв'язку, ТзОВ «Синява», цегельний завод. Поблизу Синяви виявлено археологічні пам'ятки IX-УІІІ ст. до Р.Х.

Стриївка

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради, якій підпорядковане с. Травневе. Розташоване на берегах р. Сорока, за 6 км. від райцентру. Населення становить – 597 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. Діяли «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар» та ін. товариства. В 1994 р. згоріла сільська церква. Є храм св. Петра і Павла (1997 р., мурований). Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям (1967 р.), насипано символічну могилу воякам УПА (поч. 90-их рр.). Працюють ЗОШ І-ІІІ ступенів, Будинок культури, бібліотека, амбулаторія сімейного лікаря, відділ зв'язку, ТзОВ «Поділля». Поблизу Стриївки виявлені археологічні пам'ятки черняхівської культури.

Тарасівка

(550 р. з часу першої писемної згадки)

Село у Збарязькому районі підпорядковане Базаринській сільраді. Розташоване на правому березі р. Гнізна, за 2 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення – 315 осіб (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. Є церква Івана Богослова (кам'яна), 2 «фігури». Діють ЗОШ І ступеня, клуб, бібліотека, ФАП. Про Тарасівку йдеться у книжці М. Грозовського «Чотири села над Гнізною» (1997 р.)

Т р а в н е в е **(490 р. з часу першої писемної згадки)**

Село підпорядковане Стрийській сільраді. До 1964 р. називалося Заруддя. Розташоване за 8 км. від райцентру і 4 км. від найближчої залізничної станції Стрийка. Населення становить – 453 особи (2011 р.). Перша писемна згадка – 1523 р. Діяли «Просвіта» та ін. товариства. Є церква св. Покрови (1900 р., кам'яна, перебудована з костьолу), «фігура» св. Миколая. Працюють ЗОШ I-II ступенів, клуб, бібліотека, ФАП. Поблизу Травневого виявлено археологічні пам'ятки пізнього палеоліту.

Ш и м к і в ц і **(550 р. з часу першої писемної згадки)**

Село у Збаразькому районі. Центр сільради, якій підпорядковане с. Решнівка. До Шимковець приєднано хутори Бабії та Діброва. Населення становить – 647 особи (2011 р.). Перша писемна згадка – 1463 р. Діяли «Просвіта» та ін. товариства. У травні 1919 р. на х. Бабії перебував С. Петлюра. У грудні 1999 р. згоріла церква (1869 р., дерев'яна). Є церква св. Великомучениці Параскевії (2005 р., мурована). Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим у німецько-радянській війні (1971 р.). Працюють ЗОШ I-II ступенів, Будинок культури, бібліотека, ФАП, дошкільний заклад. Поблизу села виявлено археологічні пам'ятки черняхівської і давньоруської культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Література землі Збараської [Текст]: бібліограф. покажчик / упор. М. Дем'янюк. – Збараж, 1995. – 27 с.

Література землі Збараської [Текст]: бібліограф. посібник / упор. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж: ЦБ, 2005. – вип. 2. – 50 с.

Малевич, А. П. Літопис землі Збараської [Текст]: краєзн.- історик. вид. із серії «Збаражчина». – Збараж, 1996. – 80 с.

Мученики за віру Христову [Текст]: бібліогр. нарис / упор. Н. Сенчишин. – Збараж: ЦБ, 2010. – 22 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст] / передмова Г. Яворського. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. – Т. 1. А-Й. – 696 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2005. – Т. 2. К- О. – 706 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2008. – Т. 3. П – Я. – 708 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2009. – Т. 4. (додатковий) А – Я. – 788 с.

ЗМІСТ

1. Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року.....	4
2. Збаразький літопис від сивої давнини	6
3. Перелік імен, що не увійшли до основного списку	12
4. Землі Збаразької славетні люди.....	16
5. Ювілейні дати сіл Збаражчини.....	30
5. Список літератури.....	42

